

Kivonatok / Abstracte / Abstracts

TEATRU ȘI BUNĂSTARE

„Doar continuă să te exploatezi” – sănătate mintală, bunăstare și epuizare profesională în procesele creative teatrale

Conducătorii interviului de tip focus grup au fost Izabella Kasza și Enikő Szőke. Materialul conversației a fost editat de Réka Biró și Katalin Deák. Grupul de unsprezece participanți la discuția care a avut loc în mai 2022, era compus din următorii membri: manageri culturali, un cadru didactic universitar, un designer vizual, dramaturgi și actori cu vârste cuprinse între 20 și 50 de ani, atât liber profesioniști, cât și angajați permanenți ai unor teatre.

Principalele întrebări în interviul de tip focus grup au fost: Care sunt simptomele epuizării profesionale? Le putem oare recunoaște? Ce condiții pot accelera burnout-ul? Cine este responsabil pentru acest lucru? Care este relația dintre burnout, exploatarea de către alții și exploatarea de sine? La cine putem apela? Este posibil să vorbim despre aceste probleme într-o instituție teatrală? Și, în sfârșit, ce am include într-o trusă de prim ajutor care ne poate ajuta să prevenim epuizarea? Și ce punem în trusa de supraviețuire în caz de epuizare acută? Reportajul investighează situația creatorilor de teatru transilvăneni în primăvara anului 2022 în ceea ce privește sănătatea mintală și burnout-ul profesional.

„Sunt atent la mine însumi” – feedback de la participanții sesiunii de psihodramă

Revista *Játéktér* a organizat o sesiune de psihodramă în două părți pentru profesioniști de teatru, în decursul căreia aceștia au explorat problema bunăstării și a sănătății mintale în procesele creative prin intermediul unor jocuri dramatice. Accentul s-a pus pe rolurile profesionale în teatru și pe experiențele personale.

Merită să te epuizezi – Réka Biró și Katalin Deák în dialog cu psihoterapeuții Izabella Kasza și Enikő Szőke

Intervistații noastre au ținut de două ori sesiuni de psihodramă de câte trei ore pentru profesioniști ai teatrului, urmate de un interviu tip focus grup despre bunăstarea mintală, la care au participat, de asemenea, creatori de teatru. În discuția noastră ne-au interesat printre altele gândurile lor, în calitate de profesioniști, despre semnificația sănătății mintale într-un proces artistic; precum și în evaluarea situației actuale a mediului profesional din teatre în ceea ce privește bunăstarea psihică, pe baza întâlnirilor lor cu creatorii de teatru. Iza și Enikő au răspuns la aceste întrebări, și au ridicat multe altele care se leagă inevitabil de această temă, și care sperăm că vor fi utile tuturor celor care doresc să se comporte în mod responsabil față de sănătatea mintală proprie și a celorlalți în timpul muncii.

CRITICĂ

Bea Kovács: *Trezire lentă*. Al XIII-lea Festival Euroregional de Teatru Timișoara (TESZT)

După o pauză de doi ani, Festivalul Euroregional de Teatru a revenit la Timișoara, oferind cele mai semnificative spectacole din ultimele stagioni de teatru, atât unui public profesionist, cât și iubitorilor de teatru. Producțiile cele mai de succes ale acestui festival post-pandemie au fost cele care au reflectat într-un fel sau altul asupra poziției schimbate a spectatorului și a teatrului în general, precum și cele care și-au focusat atenția asupra teatrului ca un mod de comportare și asupra actorului văzut ca și creator. În reportaj, autoarea discută în detaliu câteva producții memorabile și inedite atât în ceea ce privește dramaturgia, cât și limbajul vizual folosit.

Gábor Beretvás: *Gheare de tigru*. Al X-lea Festival PoiMăine

Teatrul Szigligeti organizează deja cea de-a zecea ediție a Festivalul PoiMăine (HolnapUtán Fesztivál) la Oradea. Dintre spectacolele din cadrul evenimentului care a avut loc între 27 aprilie și 1 mai 2022, Gábor Beretvás menționează ca fiind memorabilă producția trupei orădene: *Tigrul sibian*, precum și spectacolul solo al lui Pál Mácsai intitulat *Spune-o pe aia, Pista!* Critica evocă, de asemenea, și unele clipe strălucite din spectacolul *Când coboară luna plină peste second hand* al Teatrului Tamási Áron din Sfântu Gheorghe, în regia lui Radu Afrim; din *Sinucigașul*, o premieră recentă a trupei locale, în regia lui Bálint Botos; piesa *Tótféri* montată de Péter Kárpáti și „Trupa Secretă” (Titkos Társulat) de la Budapesta; spectacolul „Grupului Orizont” (Láthatáron Csoport) intitulat *Salvatorul*; precum și

spectacolul *Dogville* regizat de András Urbán, prezentată de Teatrul Kosztolányi Dezső din Subotica, Serbia. Festivalul, completat de programe conexe variate, este considerat un succes de către autor.

Yvette Jankó Szép: *Haide, Oedip, ce tare!*

Piesa *Oedip* scrisă în 2018 de autorul-dramaturg britanic Robert Icke a avut premiera în limba maghiară pe scena Teatrului Maghiar de Stat Cluj în martie 2022. Spectacolul regizat de Andrei Șerban urmărește îndeaproape textul lui Icke și îl consideră actual în mod indubitabil. Cu toate acestea, de la 2018 au trecut deja patru ani, și în plus nu cei mai obișnuiți ani din viața noastră, notează Yvette Jankó Szép. Criticul își pune întrebări și despre posibilele motive ale distribuției duble din perspectiva unui spectator entuziasmat cu aplecare spre rezolvarea ghicitoarelor. În cele din urmă, criticul remarcă faptul că jocul actorilor este aspectul cel mai captivant al acestui spectacol cu un „aer tineresc” forțat, împovărat de proiecții video redundante și de scene suplimentare uneori plictisitor de ilustrative.

Mónika Rancz: *Umbre într-o oglindă concavă*

Cea mai recentă colaborare a lui Victor Ioan Frunză cu Teatrul „Csiki Játékszín” din Miercurea Ciuc este punerea în scenă a piesei *Tartuffe sau impostorul* de Molière. Mónika Rancz investighează în acest articol modul în care curtea de justiție teatrală își pronunță hotărârea asupra umbrelor animate de ea, și modul în care spectacolul își formulează deciziile pe scenă și în afara scenei. Și fie ca toți ipociții, credulii, proștii, chiar și statuile fosforescente ale Mariei care se profilează în fumul de tămâie să tremure în fața acestor judecători severi și a publicului!

Zsuzsa Ozsváth: *Din cauza banilor. Vizita bătrânei doamne la Oradea*

Criticul analizează spectacolul Teatrului Szigligeti din Oradea, o reluare a piesei *Vizita bătrânei doamne* de Friedrich Dürrenmatt în montarea regizoarei Eszter Novák. Figura centrală, bătrâna doamnă este interpretată de Enikő Fábíán, spectacolul fiind totodată jubileul actriței care are în spate o carieră de patru decenii. Știm că răzbunarea este un fel de mâncare servit cel mai bine rece, mai ales dacă cineva și-a pus întreaga viață în slujba răzbunării. Întrebarea este dacă scena teatrului orădean poate suporta greutatea orașului Güllen.

ESEU

Réka Bartha: *Interpretări ale exodului sașilor în teatrul transilvănean maghiar și român* O analiză comparativă a două montări ale piesei *Dispariții / Eltűntek* la Studioul Yorick din Târgu Mureș și la Teatrul Andrei Mureșanu din Sfântu Gheorghe

Chiar dacă cele două grupuri de artiști ar fi fost cu totul hotărâte să dea naștere celor mai diferite interpretări scenice ale aceluiași text dramatic în aproape toate privințele, experimentul nu ar fi putut duce la un rezultat atât de perfect ca în cazul montărilor piesei *Dispariții / Eltűntek* de Elise Wilk de la Studioul Yorick din Târgu Mureș și de la Teatrul Andrei Mureșanu din Sfântu Gheorghe. Criticul consideră textul Elisei Wilk – inițial în limba română și în traducere maghiară – un material dramatic deschis, care se poate interpreta în feluri variate. Deoarece textul nu dă glas unui „bocet” expres asupra dispariției unei comunități anume, el poate apela la creativitatea unor trupe complet diferite, cu moduri de exprimare scenică disimilare, sau care aparțin unor culturi și tradiții teatrale diferite. Oricine se poate simți acasă în lumea acestui text care îmbină cu succes lirismul cu comicul.

STUDIU

David Schwartz: *Genealogia teatrului politic în postsocialism. De la nihilism anti-„sistem” la stânga anti-capitalistă* (Tradus de Kinga Kovács)

Textul lui David Schwartz reprezintă o analiză a contextului emergenței, a dezvoltării și a actualelor dificultăți ale teatrului politic de stânga, critic față de sistemul capitalist, care a apărut în România începând cu anii 2000. Totodată, pentru o mai bună contextualizare istorică, autorul face un gest recuperator evocând memoria teatrului politic interbelic de stânga și din perioada comunistă, aproape necunoscute lumii și publicului teatrului contemporan. Acest hiatus informațional care a dus la suprimarea unei istorii de rezistență politică prezentă în teatru a făcut ca tinerii creatori de teatru social-politic din țară să fie mai degrabă influențați de modelele culturale occidentale, la care au avut acces, acestea inspirându-i estetic și ideologic.

THEATRE AND WELL-BEING

“Just Keep Exploiting Yourself” – Mental Health, Well-Being and Professional Burnout in Theatrical Creative Processes

The leaders of the focus group interview were Izabella Kasza and Enikő Szőke. The transcript of the conversation was edited by Réka Biró and Katalin Deák. The group of eleven participants in the discussion, which took place in May 2022, included cultural managers, a university lecturer, a visual designer, dramaturgs and actors between the ages of 20 and 50, both freelancers and permanent employees of different theatres.

The main questions in the focus group interview were: What are the symptoms of professional burnout? Do we recognize these? What conditions can accelerate burnout? Who is responsible for it? What is the relationship between burnout, exploitation by others, and self-exploitation? Who can one turn to? Is it possible at all to talk about these issues in a theatre institution? And finally, what would we include in a first aid kit that would help us prevent burnout? And what about the survival kit to be used in case of acute burnout? The report sheds light on the situation of Transylvanian theatre creators in the spring of 2022 as regards mental health and professional burnout.

“I Pay Attention to Myself” – Feedback from the Participants of the Psychodrama Session

The *Játéktér* journal organized a two-part psychodrama session for theatre professionals, during which they explored the issue of well-being and mental health in creative processes through drama games. The focus was on professional roles in the theatre and personal experiences.

It's Worth Burning Out – Réka Biró és Katalin Deák in discussion with the Psychotherapists Izabella Kasza and Enikő Szőke

Our interviewees held three-hour psychodrama sessions for theatre professionals on two occasions, which was followed by a focus group interview on mental well-being, which was also attended by theatre creators. In our discussion, we were interested among other things in their thoughts on the significance of mental health in an artistic process; as well as in their assessment of the present situation of the professional environment in theatres as regards mental well-being, as based on their encounters with theatre artists. Iza and Enikő answered these questions, and raised many other unavoidable problems related to this topic, which hopefully will be useful for all those who want to take care of their own and others' mental health during their work.

REVIEW

Bea Kovács: *Waking up Slowly*. The XIII. Euroregional Theatre Festival (TESZT)

After a two-year hiatus, the Euroregional Theatre Festival was organized again in Timișoara, presenting the most significant performances of recent theatre seasons to both a professional audience and theatre lovers. The most successful productions of this post-lockdown festival were those which in some way reflected on the changed position of the spectator and of theatre in general, as well as those that put theatre as behaviour and the actor as a creator into the focus of reflection. In her review, the author discusses in detail a few memorable and novel productions as regards both their dramaturgy and visual language.

Gábor Beretvás: *Tigre Claws*. X. DayAfterTomorrow Festival

This is the tenth time the Szigligeti Theatre has organized the DayAfterTomorrow Festival (HolnapUtán Fesztivál) in Oradea. From among the performances invited to the event taking place between April 27 and May 1, 2022, Gábor Beretvás highlights as memorable the performance of the Oradea company entitled *The Tiger* and Pál Mácsai's one-man show *Now Tell Me, Pista!* He also offers glimpses of the performance *When The Moon Shines On The Second Hand Shop* of the Tamási Áron Theatre of Sfântu Gheorghe directed by Radu Afrim; *The Suicide*, a recent performance of the local company directed by Bálint Botos; the play *Tomfairy* staged by Péter Kárpáti and the Secret Company from Budapest; *The Savior* by Réka Kincses performed by the Horizon Group; as well as a new theatrical take on *Dogville* directed by András Urbán, played by the Kosztolányi Dezső Theatre from Subotica. The festival, which was complemented by related programmes, is deemed a success by the author.

Yvette Jankó Szép: *Oedipus rulez!*

The British author-rewriter Robert Icke's 2018 drama *Oedipus* premiered in Hungarian translation at the Hungarian Theatre of Cluj in March 2022. The performance directed by Andrei Șerban follows Icke's dramatic text closely, and considers it highly contemporary and topical. However, four years have passed since 2018, and not the most usual kind of years, notes Yvette Jankó Szép in her critique of the Cluj *Oedipus*. The author poses questions about the possible reasons for the double casting, too, from the point of view of an enthusiastic theatregoer bent on solving riddles. Finally, the critic notes that the actors' performance still represents a bright spot in this "youthfully tailored" show encumbered with pointless video projections and sometimes boringly illustrative extra scenes.

Mónika Rancz: *Shadows in a Concave Mirror*

Victor Ioan Frunză's most recent collaboration with the "Csíki Játékszín" Theatre of Miercurea Ciuc is the staging of Molière's *Tartuffe, or The Impostor*. In the case of this performance, Mónika Rancz investigates how the theatrical court of justice pronounces its judgment over the shadows it animates, and how the performance formulates its decisions on and off stage. And may all the hypocrites, the gullible, the foolish, and even the phosphorescent statues of Virgin Mary looming in the smoke of incense tremble in front of these stern judges and before the eyes of the audience!

Zsuzsa Ozsváth: *Just for the Money. The Visit of the Old Lady in Oradea*

The critic took a close look at a performance of the Szigligeti Theatre of Oradea: Friedrich Dürrenmatt's *The Visit* directed by Eszter Novák. The central figure of the drama, the old lady visiting her hometown is played by Enikő Fábíán, who celebrates this year the 40th anniversary of her career in acting, and the production is regarded as her "benefit performance". We know that revenge is a dish best served cold, especially if one's entire life is centered around revenge. The question is whether the stage of the Oradea theatre can bear the weight of the town of Gullen.

ESSAY

Réka Bartha: *Interpretations of the Saxon Exodus in Transylvanian Hungarian and Romanian Theatre. A comparative analysis of two stagings of the play called *Disappearing at the Yorick Studio in Târgu Mureș* and at the Andrei Mureșanu Theatre in Sfântu Gheorghe*

Even if the two groups of creators had been utterly determined to "give birth" to the most different stage interpretations of the same dramatic text in almost every respect, the experiment could not have produced such a perfect result as in the case of the stagings of Elise Wilk's play *Disappearing (Eltűntek / Dispariții)* by the Yorick Studio of Târgu Mureș and by the Andrei Mureșanu Theatre of Sfântu Gheorghe. According to Réka Bartha, Elise Wilk's text – originally in Romanian and in Hungarian translation – is a variously interpretable dramatic material. Since it lacks any express "lament" for a certain community it may appeal to completely dissimilar companies using different theatrical languages, belonging to different cultures and theatre traditions. All may feel at home with this text that successfully blends lyricism with comedy.

STUDY

David Schwartz: *The Genealogy of Political Theatre in Post-Socialism. From Anti-system Nihilism to the Anti-capitalist Left (Translated by Kinga Kovács)*

David Schwartz's text is an analysis of the context of the emergence, development and current difficulties faced by left-wing political theatre, critical of capitalism, which has been starting to assert itself in Romania since the 2000s. At the same time, for the sake of historical contextualization, the author makes a gesture of recovery, evoking the memory of the interwar political theatre of the left and that of the communist period, almost unknown to the world and to the contemporary theatre audience. This information hiatus that led to the suppression of the history of political resistance once present in Romanian theatre, may be the cause why young artists interested in socio-political theatre are influenced rather by Western cultural models to which they had access, and which inspired them aesthetically and ideologically.

JÁTÉKTÉR – erdélyi színházi folyóirat és portál

A lapszám felelős szerkesztői: Biró Réka és Deák Katalin

Szerkesztőség: Bakk Ágnes Karolina, Biró Réka, Jankó Szép Yvette, Ungvári Zrínyi Ildikó, Varga Anikó (főszerkesztő), Zsigmond Andrea

Munkatársak: Deák Katalin (Jatekter.ro), Kovács Bea (Jatekter.ro); Marton Orsolya (segéd-szerkesztő), Benedek Levente (borítóterv), Adrian Ganea (logó, dizájn), Molnár Rozália (tördelés), Deák Szidónia (korrektúra), Jankó Szép Yvette (fordítás)

Előfizetés: Kovács Gábor (kovacs.jatekter@yahoo.ro)

Színházak hírei: Dunkler Réka (jatekteroffice@yahoo.com)

A lapot alapította 2012-ben Sebestyén Rita és Kötő József. Alapító szerkesztőség: Sebestyén Rita (főszerkesztő), Ungvári Zrínyi Ildikó, Karácsonyi Zsolt. Az alapító szerkesztőség munkatársai: Demény Péter, Zsigmond Andrea, Dunkler Réka, Albert Mária, Szilágyi N. Zsuzsa.

A lap felelőssége abban áll, hogy teret adjon a véleménynyilvánításnak. A lapszámban közölt cikkek a szerzők és a nyilatkozók véleményét tükrözik, amelyek nem feltétlenül egyeznek a szerkesztőség véleményével.

Responsabilitatea revistei noastre este de a găzdui opiniile, oricât de diverse, ale colaboratorilor noștri. Responsabilitatea pentru conținutul fiecăruia text aparține autorului.

The journal is only liable for allowing free expression of opinions. Responsibility for the views expressed in the articles rest solely with the authors.

ISSN 2285 –7850

ISSN-L 2285 –7850

TÁMOGATÓK

Bethlen Gábor Alap
Communitas Alapítvány
Kolozs Megyei Tanács
Nemzeti Kulturális Alap

Revistă culturală finanțată
cu sprijinul Ministerului Culturii

Albert Mária
Bajka-Barabás Réka
Boros Kinga
Deák Réka
Jászay Tamás
+ öt anonim támogató

A kiadvány megjelenését a Magyar Tudományos Akadémia támogatja.

MINISTERUL CULTURII

nka

Nemzeti Kulturális Alap

KOLOZS
MEGYEI
TANÁCS

CONSILIUL
JUDETEAN
CLUJ